

Козачук О. О.,

кандидат політичних наук, асистент,
докторант кафедри міжнародних відносин
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна), E-mail: o.kozachuk@chnu.edu.ua

СТУПІНЬ НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ КРОС-НАЦІОНАЛЬНОГО ПОРІВНЯННЯ США ТА КАНАДИ

***Анотація.** Приріст населення за рахунок міграції, географічна відокремленість, наявність корінних народів несуть свій відбиток на формування спільних рис у політичних системах США та Канади. Проте є чимало інших факторів, які сприяли еволюції цих держав у ті структури, якими ми їх знаємо сьогодні. Незважаючи на економічну могутність, політичну вагу, місце на геополітичній, гео економічній та геокультурній мапах світу, США та Канада не є ізольованими утвореннями та перебувають під дією процесів демократизації, модернізації та глобалізації. Американська війна за незалежність вкупі з набором ціннісних орієнтирів іммігрантів до США та Канади, справили визначальний вплив на формування та трансформацію існуючих політичних систем цих держав, їх політичної культури, ставлення до багатокультурності, міграції та расової дискримінації.*

***Ключові слова:** крос-національне порівняння, порівняльна політологія, національне питання, демократизація, модернізація, глобалізація, Американська війна за незалежність, імміграція.*

Постановка проблеми. Для проведення якісного крос-національного порівняння національного питання у внутрішній політиці США та Канади¹, на нашу думку необхідно дослідити основні підходи та висновки з наукових робіт, які здобули визнання та відомі широкому загалу своєю глибиною та оригінальністю. Порівняння різних сфер суспільного життя, політичних, економічних, культурних його аспектів, невимушено приходить на думку при згадуванні двох держав-сусідів: Сполучених Штатів Америки та Канади. Для Канади Сполучені Штати являються єдиним сухопутним сусідом, загальновідомо, що Вашингтон і Оттава мають найдовший в світі кордон, який не охороняється (враховуючи нинішні реалії неконтрольованої міграції, облаштування спільного кордону між США та Канадою цілком може зазнати змін).

Ми також вважаємо, що перш ніж здійснювати порівняння проблем міжетнічного розвитку в США та Канаді, національного питання, ролі та місця політичних інститутів у процесах міжетнічної взаємодії, ступеню впливу політичних інститутів на процес міжетнічної взаємодії, потрібно чітко окреслити, в чому полягає основа, фундамент для порівняння цих двох держав. Адже географічне сусідство чи порівняно велика кількість спільних сторінок в історії ще не роблять держави ідеальними кандидатами для крос-національного порівняння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній політичній науці, на жаль, відсутні комплексні дослідження з обраної проблематики. В зарубіжній порівняльній політології тема досліджувалась Л. Гартзем, С. Ліпсетом, Е. Грабом, Дж. Кертісом, Дж. Рейтзом, Р. Бреттоном та Дж. Кауфманом.

Формулювання цілей статті. Таким чином, нашою пріоритетною метою

¹ Тут і далі ми залишаємо за собою право оперувати офіційними назвами держав у їх нинішньому вигляді: Сполучені Штати Америки (США) та Канада. Очевидно, що до 1776 р. та до 1867 р. говорити про існування США та Канади як суб'єктів міжнародного права некоректно. Тому, наприклад, в роботі можна зустріти формулювання «на території США», хоча з контексту може бути видно, що мова йде про колонії Великої Британії на території сучасних США. Коли наголос на статусі державності буде необхідним, будуть зроблені відповідні помітки.

є аналіз попереднього наукового доробку з проблематики крос-національного порівняння США та Канади. Виходячи з поставленої мети, ми можемо сформулювати наступні **завдання**:

- окреслити фундаментальні світові процеси, які мають вплив на формування бачення проблем сьогодення у США та Канади;
- проаналізувати основні підходи американських та канадських дослідників на крос-національне порівняння США та Канади;
- визначити основні підсумки їх досліджень.

Виклад основного матеріалу. Нагромадження комплексу проблем, які становлять сутність національного питання в США та Канаді, проходить в контексті процесів світового рівня, які в той чи інший спосіб чинять вплив на формування внутрішньої політики цих держав. Здійснюючи крос-національне порівняння США та Канади, ми не маємо забувати, що обидві держави є не тільки сусідами, союзниками та багато в чому сповідують спільні ліберальні цінності. Незважаючи на економічну могутність, політичну вагу, місце на геополітичній, гео економічній та геокультурній мапах світу, США та Канада не є ізольованими утвореннями та перебувають під дією процесів, які мають місце у світ-системі на макрорівні в останні десятиліття. Цими процесами є демократизація, модернізація та глобалізація.

Третя хвиля демократизації (так само, як і її можливе згортання) [20] засвідчили, що демократіє є наразі домінуючим, хоча і не повсюдним політичним режимом у світі. Обидві досліджувані держави приймають активну участь у просуненні ідеалів демократії в світі, підтримці демократичних політичних режимів, дотриманні індивідуальних та колективних прав і свобод. Однак це не забезпечує Вашингтон та Оттаву, відповідно, від вирішення внутрішньополітичних проблем, зокрема проблем міжетнічної взаємодії (національного питання), які є об'єктом нашого дослідження. Нагадаємо, що за визначенням Б. Євтуха, міжетнічною взаємодією є взаємодія представників різних етносів, які проживають у межах одного етнополітичного організму (держави), через безпосередні й опосередковані контакти на індивідуальному й груповому рівнях в усіх сферах суспільного життя, у результаті яких здійснюється обмін етнічною інформацією й під впливом котрих формуються уявлення один про одного (етнічні стереотипи), корегуються уявлення про самих себе (етнічні автостереотипи) та формуються відповідна етнополітична ситуація у конкретній країні [1, с. 48].

І хоча важко дорікнути Вашингтону та Оттаві у недотриманні демократичних стандартів, у суспільствах обох держав час від часу виникають гострі проблеми, пов'язані з дотриманням прав громадян. Це і дотримання прав етнічних та расових меншин, їх дискримінація, статус корінних народів та мігрантів, тобто, той перелік проблем, який, власне, і є національним питанням (за визначенням В. Євтуха, національне питання – це сукупність політичних, економічних, правових, ідеологічних та інших проблем, які виникають у ході взаємодії між етнічними спільнотами, що проживають у межах одного етнополітичного організму [1, с. 250]).

Модернізація, особливо її соціально-економічний аспект, є повільним, проте невпинним процесом, який змінює світ, зачіпає навіть найрозвинутіші держави, якими, безперечно, є США та Канада. Журнал «The Economist» у 2012 р. стверджував, що хоча у 80-их рр. ХХ ст. чверть населення Землі проживало в умовах абсолютної бідності, не маючи можливості забезпечити себе їжею та помешканням, станом на 2012 р. (і це не зважаючи на перманентний ріст населення) кількість осіб, які підпадають під категорію зменшилась на 1% [2]. Навіть громадяни розвинутих постіндустріальних суспільств США та Канади перебувають сьогодні в умовах, які дозволяють говорити про підвищення доходів та рівня життя громадян, порівняно з ситуацією, яка мала місце півстоліття тому.

Розуміння перебігу та наслідків процесів модернізації є важливим для нашо-

го дослідження з тієї причини, що одним з її наслідків стало не тільки покращення матеріальних та побутових умов, але й підвищення рівня грамотності та освіченості населення світу (якщо слаборозвинутих держав мова йде про зменшення кількості неграмотних громадян, то щодо постіндустріальних держав процес мова йде скоріше про збільшення частки випускників вищих навчальних закладів). Ці процеси дозволили громадянам по іншому сприймати своє місце та роль в суспільстві (Рух за громадянські права в США), вимагати і добиватись змін в своєму статусі (корінні народи США та Канади) і т.д. Таким чином, невинний процес модернізації є одним з факторів перманентних соціетальних змін в світі та суспільствах досліджуваних держав.

Ці зміни тільки посилюються внаслідок третього згаданого процесу світового масштабу, а саме глобалізації. Держави та їх громадяни, особи з правом на постійне проживання та нелегальні мігранти, які шукають кращої долі, стають більш відкритими та залежними один від одного. Одним з наслідків глобалізації є поширення світом спільного бачення та підходів до вирішення проблем, в тому числі етнонаціонального характеру (наприклад, спільне бачення проблеми та перспектив розвитку корінних народів світу державами, які підписались під «Декларацією прав корінних народів ООН» 2007 р.)¹.

Очевидно, що приріст населення за рахунок міграції, географічна відокремленість, наявність корінних народів несуть свій відбиток на формування спільних рис у політичних системах США та Канади. Проте є чимало інших факторів, які сприяли еволюції цих держав у ті структури, якими ми їх знаємо сьогодні. Різні пріоритети в економіці, ставлення до рабства, відносини з Великою Британією, зовнішньополітичні пріоритети – все це, безперечно, відрізняє процеси становлення американської та канадської державності. Зупинимось детальніше на відмінностях, які на нашу думку, потребують подальшої наукової розробки та розвитку.

Луїс Гартз у своїх найвідоміших працях стосовно досліджуваної нами проблематики, підкреслював важливість фрагментарності імміграції до США та Канади, а саме: яким чином, коли і, власне, який фрагмент (носій) європейської політичної культури іммігрував до вищезазначених держав (утворень, що передували формальному існуванню незалежних США та Канади) [8; 9]. Головною ідеєю дослідника стало заперечення твердження про цілковитий експорт європейської (британської, французької і т.д.) політичної культури до Північної Америки і подальшу її трансформацію там. Л. Гартз вважав, що до Нового Світу приїхали виключно носії певних фрагментів європейської політичної культури, традиції та цінностей, які і створили неповторні етнополітичні організми, політичні інститути та політичні системи.

Аналізуючи вищенаведений доробок вченого, можна дійти до висновку, що на думку останнього, стрижнем американської політичної культури був «локівський лібералізм, значна роль індивідуальної свободи особистості» [9, р. 4]. Перші поселенці Північної Америки були представниками ліберального буржуазного фрагменту європейського політичного ландшафту, а їх відділення від останнього тільки сприяло і укріплювало віру в особисті права і свободи, зводило на нівель необхідність боротьби за домінування з іншими класами суспільства (аристократією та робітничим класом в першу чергу, які були відсутні як клас на початковому етапі становлення США). Конфлікти між вищезазначеними класами суспільства в Європі призвели до трансформації цілей їх існування, адже

¹ Проте варто відмітити, що саме США та Канада (разом з Австралією та Новою Зеландією) не підтримали Декларацію і голосували проти її прийняття. Канада лише в квітні 2016 р. офіційно та повністю проголосила повну імплементацію положень декларації. Наміри Б. Обама в статусі Президента США імплементації положення документу в Америці не були успішними. Перспективи імплементації за Президента Д. Трампа виглядають, на нашу думку, ще більш туманними.

конфлікти породжували боротьбу, яка закінчувалась як перемогами, так і поразками. Американський лібералізм, не маючи ідеологічної та практичної потреби відповідати на вищезазначені виклики, мав можливість процвітати та еволюціонувати на території Сполучених Штатів. Вся фундаментальна праця Л. Гартза [9] проникнута ідеєю, що американці були першою нацією, які практично застосували ідеологічні принципи лібералізму, який з'явився в Англії, проте не мав шансів бути втіленим в практичному житті «тут і одразу» (за надмірну прив'язку до Англії, ідеї Л. Гартза були піддані критиці [11], що, звичайно, не применшує значення його наукового доробку).

Проте, порівнюючи США з Канадою, Л. Гартз виділяє у процесі державотворення останньої два імміграційні фрагменти, які справили визначальний вплив як на формування її державності, так і на етнодержавну політику: фрагмент англійської ліберальної буржуазії та фрагмент французької феодалної Канади [8]. На думку Л. Гартза, оскільки під час формування американської та канадської державності присутні ліберальні фрагменти (принаймні частково, як у випадку з Канадою), то під час їх крос-національного порівняння не мають впливати фундаментальні протиріччя, проте вважає, що після Американської війни за незалежність 1775–1783 рр. лоялісти, які втекли з США до Канади, справили певний вплив на подальші трансформації політичної культури останньої [8, р. 34].

Аналізуючи гіпотези крос-національного порівняння США та Канади, неможливо обійти увагою доробок Сеймура Ліпсета. Квінтесенція його поглядів щодо проблематики міститься у статті «Історичні традиції та національні особливості: порівняльний аналіз Канади та Сполучених Штатів» [14] та книзі «Континентальний поділ: цінності та інститути США та Канади» [13]. В них С. Ліпсет «аналізує відмінності між канадцами та американцями з позицій цінностей та ціннісно орієнтованої поведінки» [14, р. 114]. Проте підхід науковця суттєво відрізняється від запропонованого Л. Гартзем: С. Ліпсет надає виключного значення Американській війні за незалежність, стверджуючи, що саме ця подія справила фундаментальний вплив на американське та канадське державотворення (ідея визначальної ролі Американської війни за незалежність у зазначених процесах проходить червоною ниткою через всі його праці, присвячені проблематиці порівняльного аналізу США та Канади: від «Першої нової нації: Сполучені Штати у історичному та порівняльному вимірах» у 1963 р. [15] до «Американської винятковості: двосічний меч» у 1997 р. [12]).

Для С. Ліпсета найвиразнішою детермінантою відмінності США та Канади є їх шлях відділення від колишньої метрополії, Великої Британії: Сполучені Штати перестали бути частиною імперії революційним шляхом, через повстання та війну; Канада пройшла відносно довгий шлях, через здобуття більшої автономії аж до фактичної незалежності (ми не будемо аналізувати тут юридичне перебування Оттави під владою британського монарха до сих пір, проте цей факт опосередковано свідчить на користь гіпотези С. Ліпсета: повного юридичного відділення Канади від Великої Британії не сталося, тому можна стверджувати про відносно більшу лояльність Оттави колишній метрополії, що, в свою чергу, не могло не відобразитись на формуванні, трансформації політичної системи, політичної культури та етнодержавної політики).

Так само, головна праця С. Ліпсета щодо нашої проблематики [13] проникнута ідеєю, що велику роль у становленні канадської ідентичності зіграли роялісти, які іммігрували Канади через Американську війну за незалежність. Більше того, на формування канадської ідентичності так само вплинуло вороже ставлення до ідей Американської війни за незалежність французьких еліт. Широко відоме порівняння С. Ліпсета Канади та США з «двома потягами, які вже проїхали тисячі миль паралельними коліями: вони вже далеко від відправного пункту, але до сих пір рухаються своїми окремими шляхами» [13, р. 212]. С. Ліпсет знаходить

підтвердження своїх слів у вербальній квінтесенції канадської ідентичності «мир, порядок та хороше управління»¹, на відміну від американської «життя, свобода та прагнення до щастя»².

Критика вищенаведених поглядів С. Ліпсета (а також формулювання власної гіпотези спорідненості/відмінності США та Канади) міститься в працях Едварда Граба та Джеймса Кертіса [5; 6] (власне, їх останнє спільне дослідження «Окремішні регіони: чотири суспільства Канади та Сполучених Штатів» [7] є своєрідним підсумком попередніх доробок з проблематики). Творчо доповнюючи ідеї Л. Гартза, вказані наковці разом з Дугласом Беєром [3; 4] схилиються до думки, що витoki спільного у суспільно-політичному розвитку держав Північної Америки слід шукати у британському минулому, яке присутнє і в Сполучених Штатах, і в Канаді. Проте, Е. Граб та Дж. Кертіс розходяться з Л. Гартзом в тому, що є причиною відмінностей: канадські вчені будують своє припущення на думці, що «глибинні структурні сили, які діють в кожному окремо взятому суспільстві включають такі фундаментальні маркери, як спільна мова, а також орієнтири цінностей та віри» [7, р. 30]. Такими ціннісними орієнтирами для англомовної частини США та Канади вчені називають: свободу, рівність перед законом, народ як носій суверенітету та плюралізм, і не надають критичного значення Американській війні за незалежність та імміграції лоялістів до Канади. США та Канада є багато в чому подібними, особливо англомовна Канада та Північ США, проте саме Квебек та Південь США науковці виділяють в окремі ціннісні регіони, що власне, і створює загальні відмінності між державами. Отже, одним з основних надбань Е. Граба та Дж. Кертіса є висновок про фундаментальну схожість двох держав, відмінності присутні лише на регіональному рівні.

Цікаве крос-національне порівняння США та Канади міститься у праці Дж. Рейтза та Р. Бретона «Ілюзія різноманітності: реалії етнічності в Канаді та Сполучених Штатах» [17]. Як можна припустити з назви роботи, автори є прихильниками ідеї, що між двома державами набагато більше схожих рис, ніж відмінностей. Враховуючи мету та завдання нашого дослідження, ми вважаємо, що вказана праця цінна перш за все етнополітичним підходом до порівняння США та Канади. Варто відмітити, що Дж. Рейтз та Р. Бретон піддають сумніву відносно розповсюджену думку щодо більшого ступеню толерантності до етнічного різноманіття в Канаді, ніж в США: громадяни США не менш прихильні до шанування етнічної різноманітності, ніж канадці, що доводять соціологічні опитування, наведені авторами [19, р. 582]. Науковці зробили свої висновки на основі відповідних опитувань державними статистичними бюро США та Канади, дослідницьких центрів «Гелоп», «Десіма Ресерч Лтд.» та НОРК Чиказького університету [18, р. 1182].

Принципово інший підхід до розуміння спільного та відмінного в політичних системах та культурі США та Канади міститься у відносно нещодавній праці Джейсона Кауфмана [10], який акцентує увагу на різниці правових інститутів, їх діяльності та різному юридичному ландшафті. І хоча критики Дж. Кауфмана сумніваються в оригінальності та доцільності деяких його тверджень [16, р. 248], в цілому ми можемо стверджувати, що американський дослідник здійснив якісне та оригінальне крос-національне порівняння США та Канади. Вчений в своїй праці здійснив глибокий аналіз історичних подій та еволюції правової системи, традицій, нормотворчості обох держав. Він простежує, яким чином правові звичаї колоністів еволюціонували у сучасну правову систему США та Канади відповідно, яких змін та внаслідок чого зазнавала змін правова культура двох держав. Дж. Ка-

¹ Фраза «peace, order, and good government» міститься у Конституційному акті 1867 р. (так само, як вона присутня у інших нормативно-правових актах Канади, а також Австралії та Нової Зеландії).

² Фраза «life, liberty, and the pursuit of happiness» міститься у Декларації про незалежність США 1776 р.

уфман стверджує, що Колоніальна Америка формувалась на достатньо широкій, часто однобокій трактовці закону (або взагалі за відсутності закону як такого), суперечки за право власності (його трактовку), кордони земельних наділів і т.д. були перманентними та широко розповсюдженими, тому американці ще до створення США звикли захищати свої права та власність у фізичному та юридичному сенсі. Американський фронтір як явище Дж. Кауфман наводить як приклад своєї гіпотези, стверджуючи, фронтір був уособленням права сили та спроб утвердити своє право власності, мінімізувавши контакти з законом та владою як такою, що в свою чергу призвело до надпотужного почуття індивідуалізму американців [10, р. 155–156].

Канада, на думку Дж. Кауфмана, чітко контрастувала в цьому плані зі Сполученими Штатами: повага та ставлення до закону, влади як такої як у англomовній, так і франкомовній частині Канади було відповідним. В цьому, на нашу думку, Дж. Кауфман підтримує С. Ліпсета та характеристику канадської ідентичності більш лояльної державній владі як «мир, порядок та хороше управління», на відміну від більш індивідуалістичної американської «життя, свобода та прагнення щастя».

Висновок. Таким чином, процеси демократизації, модернізації та глобалізації є тим бекграундом, які впливають та будуть чинити вплив в майбутньому на всі без виключення аспекти внутрішньодержавних процесів в США та Канаді. Ми пересвідчилися, що під час попередніх крос-національних порівнянь національного питання в США та Канаді, науковці використовували різні підходи та методологію. Ми свідомо навели тут праці, які хоч і справили помітний вплив на розвиток крос-національного порівняння США та Канади, проте були написані в різні часи: від сер. ХХ ст. до поч. ХХІ ст. Спроби порівняльного аналізу політичних процесів та інститутів, етнодержавної політики США та Канади згаданими дослідниками наштовхують на висновок, що Американська війна за незалежність вкупі з набором ціннісних орієнтирів іммігрантів до США та Канади справили визначальний вплив на формування та трансформацію існуючих політичних систем цих держав, їх політичної культури, ставлення до багатокультурності, міграції та расової дискримінації.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Євтух В. Етнічність: енциклопедичний довідник. – Київ, 2012. – 396 с.
2. A Fall to Cheer. *The Economist*. 2012. – URL: <http://www.economist.com/node/21548963> (Accessed: 10.08.2017).
3. Baer D., Grabb E., Johnston W. The Values of Canadians and Americans: A Rejoinder // *Social Forces*, 1990, № 1 (69), P. 273–277.
4. Baer D., Grabb E., Johnston W. National character, regional culture, and the values of Canadians and Americans // *Canadian Review of Sociology & Anthropology*, 1993, № 1 (30), P. 13–36.
5. Grabb E., Curtis J., Baer D. Defining Moments and Recurring Myths: Comparing Canadians and Americans after the American Revolution // *Canadian Review of Sociology & Anthropology*, 2000, № 4 (37), P. 373–419.
6. Grabb E., Baer D., Curtis J. The Origins of American Individualism: Reconsidering the Historical Evidence. *Canadian Journal of Sociology*. 1999. № 4 (24). P. 511–533.
7. Grabb E. G., Curtis J. E. *Regions Apart: The Four Societies of Canada and the United States*. – Oxford University Press, 2005. – 348 p.
8. Hartz L. *The Founding of New Societies: Studies in the History of the United States, Latin America, South Africa, Canada, and Australia*. – New York, 1964. – 336 p.
9. Hartz L. *The Liberal Tradition in America: An Interpretation of American Political Thought Since the Revolution*. – Harcourt, Brace, 1955. – 350 p.
10. Kaufman J. *The Origins of Canadian and American Political Differences*. – Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2009 – 382 p.
11. Lewis J. D. Review of *The Liberal Tradition in America: An Interpretation of American Political Thought since the Revolution* // *The American Political Science Review*, 1955, № 4 (49), P. 1155–1157.

12. Lipset S. M. *American Exceptionalism: A Double-edged Sword*. – New York, NY: W.W. Norton, 1997. – 356 p.
13. Lipset S. M. *Continental Divide: The Values and Institutions of the United States and Canada*. – New York, NY: Routledge, 1990. – 356 p.
14. Lipset S. M. *Historical Traditions and National Characteristics: A Comparative Analysis of Canada and the United States* // *The Canadian Journal of Sociology*, 1986, № 2 (11), P. 113–155.
15. Lipset S. M. *The First New Nation: The United States in Historical and Comparative Perspective*. – New York, NY: Basic Books, 1963, – 393 p.
16. Quirk P.J. *The Origins of Canadian and American Political Differences* // *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique*, 2011, № 1 (44), P. 247–248.
17. Reitz J.G., Breton R. *The Illusion of Difference: Realities of Ethnicity in Canada and the United States*. – Howe Institute, 1994. – 156 p.
18. *The Illusion of Difference: Realities of Ethnicity in Canada and the United States* (review by J. Yinger) // *Social Forces*. 1995, № 3 (73), P. 1182–1183.
19. *The Illusion of Difference: Realities of Ethnicity in Canada and the United States* (review by C. Levitt) // *Canadian Journal of Sociology*, 1996, № 4 (21), P. 582.
20. *What Is Democracy? – Democracy’s Third Wave*. – URL: <http://www.4uth.gov.ua/usa/english/politics/whatsdem/whatdm13.htm> (Accessed: 09.08.2017).

REFERENCES:

1. Yevtukh V. *Etnichnist: entsyklopedychnyi dovidnyk [Ethnicity: encyclopedic Handbook]*. – Kyiv, 2012. – 396 c.
2. *A Fall to Cheer*. *The Economist*. 2012. – URL: <http://www.economist.com/node/21548963> (Accessed: 10.08.2017).
3. Baer D., Grabb E., Johnston W. *The Values of Canadians and Americans: A Rejoinder* // *Social Forces*, 1990, № 1 (69), P. 273–277.
4. Baer D., Grabb E., Johnston W. *National character, regional culture, and the values of Canadians and Americans* // *Canadian Review of Sociology & Anthropology*, 1993, № 1 (30), P. 13–36.
5. Grabb E., Curtis J., Baer D. *Defining Moments and Recurring Myths: Comparing Canadians and Americans after the American Revolution* // *Canadian Review of Sociology & Anthropology*, 2000, № 4 (37), P. 373–419.
6. Grabb E., Baer D., Curtis J. *The Origins of American Individualism: Reconsidering the Historical Evidence*. *Canadian Journal of Sociology*. 1999. № 4 (24). P. 511–533.
7. Grabb E. G., Curtis J. E. *Regions Apart: The Four Societies of Canada and the United States*. – Oxford University Press, 2005. – 348 p.
8. Hartz L. *The Founding of New Societies: Studies in the History of the United States, Latin America, South Africa, Canada, and Australia*. – New York, 1964. – 336 p.
9. Hartz L. *The Liberal Tradition in America: An Interpretation of American Political Thought Since the Revolution*. – Harcourt, Brace, 1955. – 350 p.
10. Kaufman J. *The Origins of Canadian and American Political Differences*. – Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2009 – 382 p.
11. Lewis J. D. *Review of The Liberal Tradition in America: An Interpretation of American Political Thought since the Revolution* // *The American Political Science Review*, 1955, № 4 (49), P. 1155–1157.
12. Lipset S. M. *American Exceptionalism: A Double-edged Sword*. – New York, NY: W.W. Norton, 1997. – 356 p.
13. Lipset S. M. *Continental Divide: The Values and Institutions of the United States and Canada*. – New York, NY: Routledge, 1990. – 356 p.
14. Lipset S. M. *Historical Traditions and National Characteristics: A Comparative Analysis of Canada and the United States* // *The Canadian Journal of Sociology*, 1986, № 2 (11), P. 113–155.
15. Lipset S. M. *The First New Nation: The United States in Historical and Comparative Perspective*. – New York, NY: Basic Books, 1963, – 393 p.
16. Quirk P.J. *The Origins of Canadian and American Political Differences* // *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique*, 2011, № 1 (44), P. 247–248.

17. Reitz J.G., Breton R. The Illusion of Difference: Realities of Ethnicity in Canada and the United States. – Howe Institute, 1994. – 156 p.
18. The Illusion of Difference: Realities of Ethnicity in Canada and the United States (review by J. Yinger) // Social Forces. 1995, № 3 (73), P. 1182–1183.
19. The Illusion of Difference: Realities of Ethnicity in Canada and the United States (review by C. Levitt) // Canadian Journal of Sociology, 1996, № 4 (21), P. 582.
20. What Is Democracy? – Democracy's Third Wave. – URL: <http://www.4uth.gov.ua/usa/english/politics/whatsdem/whatdm13.htm> (Accessed: 09.08.2017).

Козачук О. А., кандидат политических наук, ассистент, докторант кафедры международных отношений Черновицкого национального университета имени Юрия Федьковича (Черновцы, Украина), E-mail: o.kozachuk@chnu.edu.ua

Степень научной разработки проблемы кросс-национального сравнения США и Канады.

Аннотация. Прирост населения за счет миграции, географическая обособленность, наличие коренных народов несут свой отпечаток на формирование общих черт в политических системах США и Канады. Однако есть немало других факторов, которые способствовали эволюции этих государств в те структуры, какими мы их знаем сегодня. Несмотря на экономическую мощь, политический вес, место на геополитической, геоэкономической и геокультурной картах мира, США и Канада не являются изолированными образованиями и находятся под действием процессов демократизации, модернизации и глобализации. Американская война за независимость вместе с набором ценностных ориентиров иммигрантов в США и Канаду, оказали определяющее влияние на формирование и трансформацию существующих политических систем этих государств, их политической культуры, отношение к многокультурности, миграции и расовой дискриминации.

Ключевые слова: кросс-национальное сравнение, сравнительная политология, национальный вопрос, демократизация, модернизация, глобализация, Американская война за независимость, иммиграция.

Kozachuk O., PhD in political sciences, assistant, doctoral candidate of the Department of international relations Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine), E-mail: o.kozachuk@chnu.edu.ua

Cross-national Comparison of the United States and Canada: The Scientific Development Degree of the Problem.

Abstract. Before comparing either the problems of interethnic development in the U.S. and Canada, the national issue, the role and place of political institutions in interethnic processes, the degree of influence of political institutions on the process of interethnic interaction, it is necessary to clearly outline what is the basis for comparison between these two states. Geographic neighborhoods or a relatively large number of common pages in history do not yet make states ideal candidates for cross-national comparison.

Our primary goal is to analyze the previous scientific developments in the field of cross-national comparison between the U.S. and Canada. Proceeding from the stated goal, we can formulate the following tasks: outline the fundamental world processes that have an impact on shaping the vision of today's problems in the U.S. and Canada; analyze the main approaches of American and Canadian researchers to the cross-national comparison of the United States and Canada; and determine the main results of their research.

One should agree, that population growth due to migration, geographical isolation, the presence of indigenous peoples influenced the formation of common features in the political systems of the United States and Canada. However, there are many other factors that contributed to the evolution of these states in the structures we know them today. Despite the economic power and political weight, the United States and Canada are not isolated entities and are the subjects of democratization, modernization and globalization processes. The American Revolutionary War along with the set of immigrants' moral values that had guided them to the United States and Canada, has had a decisive influence on the formation and transformation of the existing political systems of these states, their political culture, the attitude to multiculturalism, migration and racial discrimination.

Keywords: cross-national comparison, comparative politics, national issue, democratization, modernization, globalization, American Revolutionary War, immigration